

De nieuwe Nederlandse multiondernemerschapseconomie

Nederland is in een uitstekende positie om de ondernemerschapseconomie verder uit bouwen en duurzame groei te bewerkstelligen. Het is cruciaal om kennis en inventies enerzijds en ondernemerschapsenergie anderzijds dicht bij elkaar te brengen.

Economieën moeten groeien omdat er anders een gevoel van stagnatie en pessimisme toeslaat. Economische groei maakt middelen vrij voor wetenschapsbeoefening terwijl nieuwe wetenschappelijke inzichten verdere economische ontwikkeling mogelijk maken. Ondernemerschap speelt hierbij een cruciale rol. Economische groei ontstaat zowel door procesinnovatie als door de introductie van nieuwe producten en diensten. Innovaties ontstaan weer door een combinatie van kennis en het vermogen om kennis om te zetten in een proces, product of dienst. Het vermogen om kennis om te zetten in groeikansen vereist allerlei vaardigheden, inzichten en omstandigheden die niet wijd verspreid of als vanzelfsprekend in de economie voorkomen. Dit is de essentie van ondernemerschap. Dit inzicht is ook onderdeel van het economische gedachtegoed. Zo voorspelt de Knowledge Spillover Theory dat alleen kennis én ondernemerschap via ambitieuze nieuwe en bestaande bedrijven leiden tot innovaties (Acs *et al.*, 2009). Deze theorie gaat verder dan de endogene groeitheorie die aanneemt dat een economie als vanzelf profiteert van investeringen in nieuwe kennis. De huidige stagnatie van het concurrentievermogen van de Europese economieën wordt veelal toegeschreven aan hun onvermogen om kennis om te zetten in commerciële producten. Dit wordt aangeduid met de Europese Paradox: veel kennis en toch weinig innovaties (Block *et al.*, 2009). Een zwakke prestatie op het terrein van ambitieus ondernemerschap zou een verklaring kunnen zijn van deze paradox: veel publieke investeringen, kennisinstituten, kenniswerkers en octrooien, maar weinig commerciële toepassingen.

ELBERT DIJKGRAAF

Tweede Kamerlid voor de SGP en hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

ROY THURIK

Hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en wetenschappelijk adviseur bij Panteia

Ondernemerschap in Nederland

Nederland heeft de afgelopen decennia veel gedaan aan het stimuleren van ondernemerschap. Bij het Ministerie van EL&I stond het verminderen van toetredingsbelemmeringen centraal, zoals het afschaffen van de Vestigingswet, het bestrijden van regeldruk en een borgstellingsregeling voor starters. Het aantal zelfstandige ondernemers in Nederland, buiten de landbouw, is in de afgelopen 25 jaar meer dan verdubbeld tot bijna 1,1 miljoen. Met bijna twaalf procent van de beroepsbevolking is Nederland

koploper in Noord- en West-Europa (tabel 1).

Door deze toename is er ook een meer ondernemende cultuur ontstaan en zo is er een zelfversterkend mechanisme op gang gekomen. Maar de ondernemerschapseconomie is nog niet af. Uit de Trendstudie MKB en ondernemerschap (EIM, 2011) blijkt dat het aantal ondernemers de komende jaren verder zal stijgen, zij het in een lager tempo. De voortgaande groei van de dienstensector stimuleert het zelfstandig ondernemerschap. Met name het ondernemerschap onder vrouwen en onder allochtonen zal verder doorgroeien.

Ook is het aandeel Nederlanders van 18–65 jaar dat bezig is om een nieuw bedrijf op te richten of ondernemer is van een jong bedrijf, intussen van 5,2 procent in 2008 naar 7,2 procent in 2010 gestegen. Hiermee bezette Nederland in 2010 de eerste plaats van alle EU-landen die deelnemen aan de wereldwijde Global Entrepreneurship Monitor. Daarbij is ook de diversiteit van ondernemerschap in Nederland enorm toegenomen. Er werken meer dan een miljoen ondernemers in Nederland verspreid over alle branches van de marktsector. Er zijn ondernemers met en zonder personeel; de motieven voor het zelfstandig ondernemerschap en de ambities zijn zeer uiteenlopend van aard. Ook de mate van innovativiteit en wanneer die tot uitdrukking komt, is heel verschillend (Koellinger en Thurik, 2012). Ten slotte is er een toenemende verscheidenheid naar demografische kenmerken van ondernemers, zoals leeftijd, opleiding, geslacht en etniciteit, en loopt Nederland voorop met zijn ondernemende werknemers of intrapreneurs (EIM, 2009). We kunnen in Nederland spreken van een nieuwe multiondernemerschapseconomie.

Toch blijft ondernemerschap onder hogeropgeleiden in Nederland achter in vergelijking met landen met eenzelfde niveau van inkomen. Met name van hogeropgeleide ondernemers wordt verwacht dat zij

Tabel 1

Percentage ondernemers in de beroepsbevolking van Noord- en West-Europa (exclusief ondernemers in de landbouw) in 2009.

Nederland	11,9	Oostenrijk	8,9
België	11,5	Zweden	8,8
Ierland	11,4	Noorwegen	8,7
Verenigd Koninkrijk	11,4	Frankrijk	8,6
IJsland	10,1	Denemarken	7,2
Duitsland	9,8	Zwitserland	6,2
Finland	9,3	Luxemburg	4,7

Bron: EIM, COMPENDIA (2009)

inventies omzetten naar commerciële producten en diensten, en zo de Europese Paradox helpen verminderen. Ook zijn er te weinig ambitieuze nieuwe ondernemers met hoge groeiverwachtingen voor hun ondernemingen. In Nederland is het percentage starters met een flinke groeiverwachting relatief laag (figuur 1). Starters zijn individuen die bezig zijn om een bedrijf op te richten en nieuwe ondernemers zijn individuen met een bedrijf jonger dan 3,5 jaar. Ook het aantal snelgroeïende ondernemingen in Nederland valt tegen bij een internationale vergelijking (figuur 2). Zelfs in kleine economieën als de Finse en Deense was het percentage snelgroeïende bedrijven in de periode 2004–2007 groter dan in Nederland.

Een nieuwe bloeiperiode voor Nederland

Nederland behoort al 400 jaar tot de rijkste landen van de wereld (Lucassen en Penninx, 1994). Het ambitieus ondernemerschap dat ons land met name tijdens de Gouden Eeuw en eind negentiende, begin twintigste eeuw ten toon spreide heeft hiervoor de basis gelegd. De enorme groei aan zelfstandig ondernemerschap in de laatste twintig jaar is een voorspeller van weer zo'n bloeiperiode. Echter, de verschuiving van economische macht naar landen als China en India maakt het essentieel om werk te maken van het bestrijden van de Europese Paradox. In termen van ondernemerschap betekent dit kwaliteit in plaats van kwantiteit. Dus niet alleen veel zelfstandig ondernemerschap maar vooral divers, ambitieus en innovatief ondernemerschap. Hiervoor zijn drie dingen nodig: goede ideeën, mensen die ze uitvoeren en een hoog ambitieniveau.

Het beleid dient in deze richting te worden aangescherpt. Dat betekent gerichtere stimulering van ondernemerschap. Ondernemerschap meer in combinatie met innovatie, meer in het kader van bestaande bedrijven (intrapreneurship), ook buiten de wereld van bedrijven door middel van ondernemend gedrag en meer ter bevordering van exporterend ondernemerschap. De door minister Verhagen geïdentificeerde topsectoren kunnen een rol spelen. Niet alleen door onderne-

merschap binnen die sectoren te ondersteunen maar vooral door ondernemerschap tussen sectoren te stimuleren. Daar moeten dan de *Neue Kombinationen* ontstaan: een echt effect van multiondernemerschap (Audretsch *et al.*, 2009).

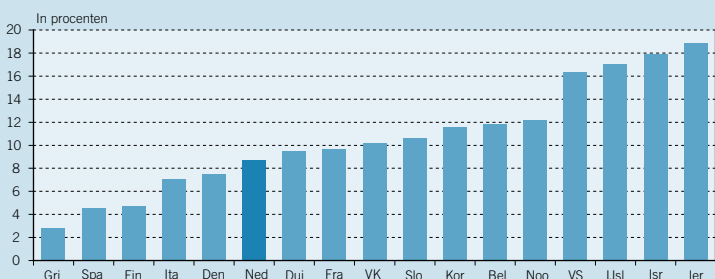
Voor het stimuleren van nieuw ondernemerschap is een verdere deregulering van de arbeidsmarkt aanbevolen. Er blijken meer snelgroeïende ondernemingen te zijn in landen waar bedrijven snel en zonder al te grote risico's nieuw personeel kunnen aantrekken. Ten tweede zijn hogere investeringen in onderwijs van groot belang (EIM, 2011). Onderwijs blijkt voor ondernemers nog rendabeler dan voor werknemers. Ten derde moet worden ingezet op de ontwikkeling van innovatief ondernemerschap rond kennisinstellingen. Dat betekent het faciliteren van intensieve relaties tussen kennisinstellingen, potentiële *start-ups* en verschaafers van durfkapitaal. Ook is de kapitaalvoorziening voor ambitieuze en innovatieve nieuwe ondernemingen een knelpunt. Ten aanzien van geïnvesteerd durfkapitaal nam Nederland volgens CBS statistieken anno 2009 slechts een middenpositie binnen de EU15 in. Nederland heeft inmiddels wel de meeste zelfstandige ondernemers, maar heeft meer ambitieuze entrepreneurs nodig. Het beleid moet erop gericht zijn om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

Conclusie

Nederlands ondernemerschap kan weer gaan floreren zoals in eerdere tijden van economische bloei. De ondernemer in de multiondernerschapseconomie moet een rol spelen bij het bestrijden van de Europese Paradox en daarmee bijdragen aan een duurzame groei. Dit komt neer op meer gerichte ondersteuning van ondernemerschap. De door minister Verhagen geïdentificeerde topsectoren kunnen hierbij een rol spelen. Dit lijkt complex maar het hoeft niet duur te zijn. Een modern onderzoek- en monitoringprogramma is voldoende om beleid voor te bereiden en te volgen. Het is cruciaal om de juiste randvoorwaarden te creëren, want de ondernemer ziet en exploreert zelf de kansen. Centraal moet staan dat eventuele barrières tussen kennis en ondernemerschap worden geslecht.

Figuur 1

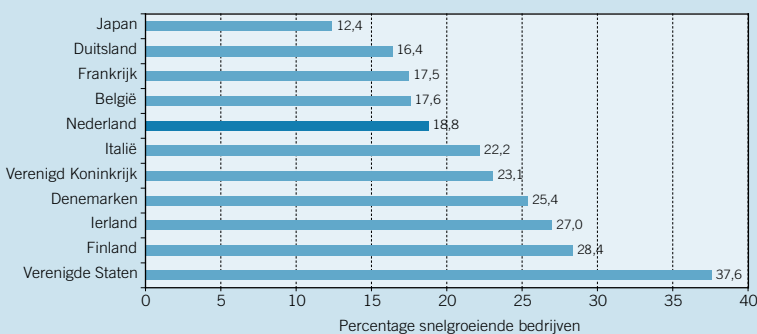
Percentage starters en nieuwe ondernemers met een groeiverwachting voor hun bedrijf van twintig of meer banen in vijf jaar, gemiddelde 2008–2010.

Bron: EIM

Figuur 2

Percentage snelgroeïende bedrijven in populatie bedrijven¹ met 50 tot 1000 werknemers op basis van omzet in 2004–2007.

¹ Snelle groeiers zijn geselecteerd op basis van omzetgroei van minimaal zestig procent in drie jaar. De cijfers hebben betrekking op het gehele bedrijfsleven exclusief landbouw en visserij, financiële dienstverlening en overige dienstverlening (NACE C-K excl. J).

Bron: EIM op basis van AMADEUS, Jade en Compustat

LITERATUUR

- Acs, Z.J., P. Braunerhjelm, D.B. Audretsch en B. Carlsson (2009) The knowledge spillover theory of entrepreneurship. *Small Business Economics*, 32(1), 15–30.
- Audretsch, D.B., I. Grilo en A.R. Thurik (red.) (2009) *The handbook of research on entrepreneurship policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Block, J., H. Zhou en A.R. Thurik (2009) What turns inventions into innovative products? The role of entrepreneurship. *ERIM Report Series*, 2009(049).
- EIM (2009) *Global Entrepreneurship Monitor 2008 The Netherlands*. Zoetermeer: EIM.
- EIM (2011) *Trendstudie MKB en ondernemerschap*. Zoetermeer: EIM.
- Koellinger, P.D. en A.R. Thurik (2012) *Entrepreneurship and the business cycle. Review of Economics and Statistics*, te verschijnen.
- Lucassen, J. en R. Penninx (1994) *Nieuwkomers, nakomelingen, Nederlanders; immigranten in Nederland 1550–1993*. Amsterdam: Het Spinhuis.